

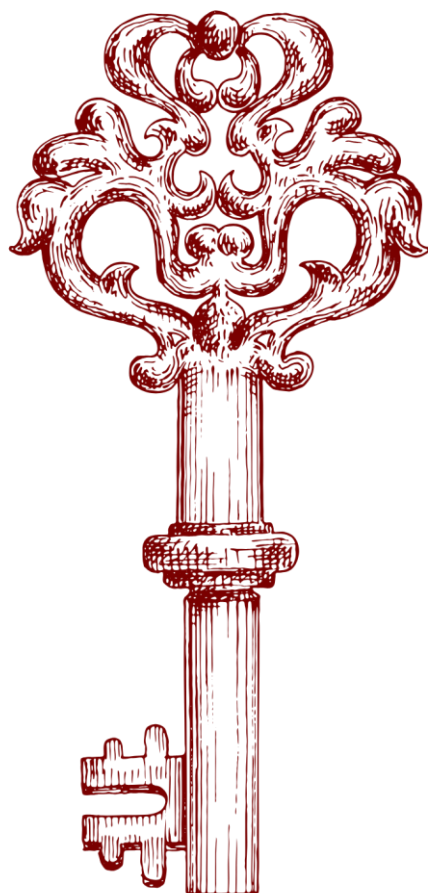
IN FONTE VERITAS

Papinstvo

studentski simpozij u organizaciji Kluba studenata povijesti
Hrvatskog katoličkog sveučilišta *Homo volans*

Hrvatsko katoličko sveučilište, dvorana C 0.4

22. travanj 2026.

Sadržaj

Uvodna riječ.....	1
Program izlaganja	2
Sažetci izlaganja	4
Plenarno izlaganje.....	4
Dr. sc. Tomislav Matić - <i>Zagrebačka biskupija i Baselski koncil: Izdaje, skandali i crkveni raskol</i>	4
I. SESIJA: Papinski autoritet i dvorska kultura kasnog srednjovjekovlja	5
Ivan Pirić – <i>Osporavanje papinske zabrane: slučaj Girolama Savonarole</i>	5
Renato Kozarić – <i>O dvoru pape Martina V. prema zapisima njegova kuhara Johannes Bockenheima</i>	5
Iva Mihekovec – <i>Između kralja i pape: analiza papinskih isprava o povratku biskupa Eberharda na biskupsku stolicu Zagrebačke biskupije</i>	6
II. SESIJA: Papinstvo između Bizanta i hrvatskog ranosrednjovjekovlja	7
Ivan Vranić - <i>Papinstvo u sjeni carske vlasti - uloga grčkih papa</i>	7
Maja Lucić – <i>Zvonimirova krunidba u kontekstu papinske politike</i>	7
III. SESIJA: Novi svjetovi i reforme	8
Teo Martinelli – <i>Inter Caetera</i>	8
Marija Kanižaj - <i>Papa Grgur XIII. i bula „Inter gravissimas“</i>	8
Dominik Bučar - <i>Papinstvo i obrazovanje klera: kontinuitet institucionalnih okvira do Tridentskog sabora</i>	9
IV. SESIJA: Papinstvo u modernom dobu.....	10
Adrijana Kikić – <i>Papinska bula „Ex hac augusta“ i uvođenje crkvene hijerarhije u Bosni i Hercegovini</i>	10
Kristina Martinelli – <i>Pogled papinstva na totalitarne režime 20. stoljeća</i>	10

Uvodna riječ

Studentski simpozij „In fonte veritas“ utemeljen je na ideji izravnog istraživačkog „suočavanja“ s povijesnim vrelima, potičući studente da se „uhvate u koštac“ s izvornim materijalima - od srednjovjekovnih isprava i latinskih bula pa sve do novinskih članaka i suvremenih dokumenata - kako bi osjetili prošlost izvan ustaljenih historiografskih narativa.

Temeljni je cilj simpozija potaknuti studente da ne budu pasivni primatelji informacija, nego aktivni istraživači koji, kroz proces analize i kontekstualizacije izvora, usvajaju metodološke vještine i razvijaju kritički odmak prema interpretaciji povijesne zbilje u njezinu izvornom obliku.

Središnja tema ovogodišnjeg simpozija je papinstvo, koju će uvodnim plenarnim izlaganjem otvoriti dr. sc. Tomislav Matić, nakon čega će deset studenata predstaviti vlastita istraživanja.

Ovakav pristup studentima omogućuje stjecanje neposrednog iskustva u znanstvenom radu te dublje razumijevanje složenih povijesnih procesa koji su oblikovali instituciju papinstva kroz stoljeća.

Organizacijski odbor studentskog simpozija In fonte veritas

Program izlaganja

10:00 – 10:15 | Otvorenje simpozija

10:15 – 11:00 | Plenarno izlaganje

dr. sc. Tomislav Matić (Hrvatski institute za povijest, Zagreb): *Zagrebačka biskupija i Baselski koncil: Izdaje, skandali i crkveni raskol*

I. SESIJA: Papinski autoritet i dvorska kultura kasnog srednjovjekovlja

moderator: Luka Mihanović (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb)

11:00 – Ivan Pirić (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb): *Osporavanje papinske zabrane: slučaj Girolama Savonarole*

11:20 – Renato Kozarić (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb): *O dvoru pape Martina V. prema zapisima njegova kuhara Johannes Bockenheima*

11:40 – Iva Mihekovec (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb): *Između kralja i pape: analiza papinskih isprava o povratku biskupa Eberharda na biskupsku stolicu Zagrebačke biskupije*

12:00 – 12:20 | Rasprava

12:20 – 12:35 | Prva stanica za kavu

II. SESIJA: Papinstvo između Bizanta i hrvatskog ranosrednjovjekovlja

moderator: Luka Mihanović (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb)

12:35 – Ivan Vranić (Filozofski fakultet u Zagrebu): *Papinstvo u sjeni carske vlasti – uloga grčkih papa*

12:55 – Maja Lucić (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb): *Zvonimirova krunidba u kontekstu papinske politike*

13:15 – 13:30 | Rasprava

13:30 – 14:30 | Pauza za ručak

III. SESIJA: Novi svjetovi i reforme

moderator: Marko Orešković (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb)

14:30 – Teo Martinelli (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb): *Inter Caetera*

14:50 – Marija Kanižaj (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb): *Papa Grgur XIII. i bula „Inter gravissimas“*

15:10 – Dominik Bučar (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb): *Papinstvo i obrazovanje klera: kontinuitet institucionalnih okvira do Tridentskog sabora*

15:30 – 15:50 | Rasprava

15:50 – 16:05 | Druga stanka za kavu

IV. SESIJA: Papinstvo u modernom dobu

moderator: Ivan Pirić (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb)

16:05 – Adrijana Kikić (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb): *Papinska bula „Ex hac augusta“ i uvođenje crkvene hijerarhije u Bosni i Hercegovini*

16:25 – Kristina Martinelli (Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb): *Pogled papinstva na totalitarne režime 20. stoljeća*

16:45 – 17:15 | Završna rasprava i zatvaranje skupa

Sažetci izlaganja

Plenarno izlaganje

Dr. sc. Tomislav Matić - Zagrebačka biskupija i Baselski koncil: Izdaje, skandali i crkveni raskol

Baselski koncil jedna je od fokalnih točaka crkvene povijesti ne samo srednjega vijeka, nego i kasnijih stoljeća. Sukob između pristaša konciliarizma i pristaša monarhijskog papinstva uvelike je odredio budući tijek povijesti i crkveni ustroj. Osim što je bjesnio na teorijskoj razini, ovaj je sukob imao i fizičke, konkretne posljedice na život tadašnjih ljudi, jer je crkveni raskol između koncila i pape Eugena IV. uzrokovao potrese u brojnim vlastima, opatijama i biskupijama. Zagrebačka biskupija također je bila zahvaćena njime. Ovdje ćemo govoriti o sukobu između *baselskog* i *papinskog* biskupa koji je obuzeo Zagrebačku biskupiju tijekom 1440-ih godina. I koncil i papa imenovali su, naime, svoje kandidate za biskupe, koji su intrigama, utjecajem, pa i fizičkim nasiljem, nastojali osvojiti biskupsku stolicu i izgurati svoje konkurente. Taj je sukob uključivao neke od najmoćnijih tadašnjih velikaša, poput ugarskog kralja i svetog rimskog cara, a imao je i vrlo destruktivne posljedice po samu biskupiju, jer su njezini posjedi rasuti, a izgradnja zagrebačke katedrale zaustavljena na više desetljeća. Osim što je značajan za povijest Zagrebačke biskupije, taj je sukob zanimljiv poput napetog romana - primjerice, jedan od konkurentskih biskupa bio je utamničen i pokušao je pobjeći iz tamnice penjući se tako što je zabijao kosti u zid. Crkvena povijest nipošto nije dosadna.

I. SESIJA: Papinski autoritet i dvorska kultura kasnog srednjovjekovlja

Moderator: Luka Mihanović

Ivan Pirić – *Osporavanje papinske zabrane: slučaj Girolama Savonarole*

Izlaganje će se temeljiti na analizi pisma koje je Girolama Savonarola 1495. uputio papi Aleksandru VI. Savonarola je napisao pismo kako bi dokazao svoju nevinost, istinitost djelovanja i iskrenost te kako bi se obranio od lažnih tvrdnji i podmetanja nakon što je govorio, pisao i javno propovijedao narodu mnoge besmislene stvari protiv svetih kanona, nakon čega je suspendiran od svake službe propovijedanja i javnog čitanja. U uvodu će se opisati spomenuti izvor te povijesni kontekst nastanka pisma, odnosno sukoba pape Aleksandra VI. i Savonarole. Nadalje, nastojat će se prikazati kako je Savonarola nastojao riješiti suspenziju te zašto mu je papa Aleksandar VI. zabranio javno djelovanje. Središnji dio izlaganja temeljit će se na analizi izvora. Savonarola se u obrani prvenstveno koristi argumentima koje je potkrepio Starim i Novim zavjetom. Shodno tome, analizirat će se i prikazati Savonarolini navodni grijesi te njegov pokušaj opravdanja papi Aleksandru VI. Zaključak će donijeti rezultate analize pisma i odgovor je li papa Aleksandar VI. imao temelje za Savonarolinu suspenziju ili je razlog suspenzije njegova politička uloga.

Renato Kozarić – *O dvoru pape Martina V. prema zapisima njegova kuhara Johannesesa Bockenheima*

U radu se razmatra univerzalnost kasnosrednjovjekovnog papinstva nakon okončanja Velikoga zapadnog raskola Katoličke crkve tijekom koncila u Konstanzu (1414.-1418.). U tom je kontekstu pozornost usmjerena na pontifikat pape Martina V. (1417.-1431.) i njegova nastojanja obnove papinskog autoriteta. Pritom je polazište istraživanja analiza kuharskog priručnika *Registrum Coquine* proizašlog iz pera Johannesesa Bockenheima, kuhara pape Martina V. tijekom čitavog pontifikata. Upravo je temeljna pretpostavka rada kako je kuhinja na papinomu dvoru imala funkciju povećanja ugleda pape i ostavljanja pozitivnog dojma s ciljem obnove autoriteta i univerzalnosti papinstva nakon niza turbulentnih desetljeća u povijesti Svete stolice. Stoga se ispitivanjem recepata Bockenheimove kuharice propitkuje percepcija papinstva kroz blagovanje i gostoprimstvo kao sredstvo za promociju pape i postizanje diplomatskih ciljeva papinstva. Analiza otkriva pomno pridavanje pozornosti

kulinarstvu kao sredstvu zadovoljenja apetita gosta prilagođavanjem pripreme obroka ovisno o tome odakle gost potječe i koji je njegov društveni status. Kontekstualiziranje tih naoko manje vrijednih podataka dovodi do detaljnijeg i profinjenijeg shvaćanja kauzalnosti obnove društvenog položaja papinstva neposredno nakon okončanja Velikog zapadnog raskola.

Iva Mihekovec – *Između kralja i pape: analiza papinskih isprava o povratku biskupa Eberharda na biskupsku stolicu Zagrebačke biskupije*

Rad se temelji na analizi odnosa zagrebačkog biskupa Eberharda (1397. – 1406., 1410. – 1419.) i Papinske kurije tijekom Velikog zapadnog raskola i političkih previranja u Ugarskom Kraljevstvu. U središte istraživanja postavljaju se isprave pape Ivana XXIII. od 9. i 11. kolovoza 1410. godine kojima se Eberhardu oprašta prijašnja neposlušnost prema Svetoj Stolici te se on oslobađa svih izrečenih crkvenih kazni i ponovno postavlja za zagrebačkog biskupa. Eberhardov je uspon u službi bio usko vezan uz kralja Žigmunda Luksemburškog, što ga je 1403. dovelo u sukob s papom Bonifacijem IX. Zbog podrške koju je pružio Žigmundu, a ne papinskom kandidatu za Ugarsko prijestolje, Ladislavu Napuljskom, Eberhard je bio lišen biskupske časti i sveden na naslovnog biskupa solumbrijskog. Analizom odabranih isprava, objavljenih u *Monumenta historica episcopatus Zagrabiensis*, sv. V, rad otvara pitanja koja se odnose na proces formalne zamjene biskupskih stolica te financijskih obaveza koje su takve procese pratile. Kroz analizu uzorka dokumenata, rad nastoji prikazati širi kontekst funkcioniranja papinske diplomacije u kriznim vremenima te položaj zagrebačkog biskupa kao ključnog posrednika između kraljevskog dvora i rimske kurije.

II. SESIJA: Papinstvo između Bizanta i hrvatskog ranosrednjovjekovlja

Moderator: Luka Mihanović

Ivan Vranić - *Papinstvo u sjeni carske vlasti - uloga grčkih papa*

Analiza će se usredotočiti na primarne izvore *Liber Pontificalis*, *Zapisi i zakoni Ekumenskih sabora* i *Bizantski kroničari*. Cilj izlaganja je prikazati razvoj i uzdizanje moći rimskih papa u razdoblju bizantskog papinstva s naglaskom na razdoblje od 642. do 741. godine u kojem Istočno Rimsko Carstvo formalno još uvijek ima ovlasti nad papinskim institucijama. U središtu izlaganja nalazit će se pontifikati odabranih papa koji su značajno pridonijeli jačanju ovlasti i postupno se udaljavali od carskog autoriteta. Njihov će se pontifikat prikazati kroz analizu političkih i teoloških procesa. Ključni dio izlaganja bavit će se odnosom papa i careva, načinima na koje su pape koristile političke i teološke prijepore za širenje svojih ovlasti te stvaranje legitimiteta crkvene vlasti. U završnom dijelu istaknut će se glavne odrednice procesa uzdizanja papinske moći i problema subjektivnih i pojednostavljenih interpretacija kao prepreka u interpretaciji bizantsko-papinskih odnosa.

Maja Lucić - *Zvonimirova krunidba u kontekstu papinske politike*

Zvonimirova krunidba 1076. godine jedan je od ključnih događaja iz vremena hrvatske „narodne dinastije“, ponajviše zbog svoje povezanosti s papinstvom i širim reformnim pokretom 11. stoljeća. Isprava poput tzv. *Zvonimirove zavjernice*, koja svjedoči samom svečanom činu te odnosu kralja Dmitra Zvonimira i pape, predstavlja vrijedan diplomatski dokument. Tekst zavjernice ostao je sačuvan u prijepisu jer ga je krajem 11. st. prepisao kardinal Deusdedit, a zavjernica je 1192. uvrštena u kodeks *Liber censuum* te se čuva u Vatikanskoj biblioteci. Krički će se analizirati sadržaj i značenje zavjernice u kontekstu reformne politike pape Grgura VII., s posebnim naglaskom na sukob između duhovne i svjetovne vlasti. Uz samu analizu izvora, posebna će se pozornost posvetiti pregledu nekoliko historiografskih radova i djela od 19. stoljeća do najnovijeg doba. Napraviti će se analiza i komparacija toga kako su povjesničari interpretirali sam čin krunidbe. Cilj izlaganja jest prikazati kako se pristup hrvatske historiografije temi Zvonimirove krunidbe mijenjao od 19. stoljeća do danas na temelju odabranih radova iz navedenog perioda. Glavna istraživačka pitanja na koja će se istraživanje usmjeriti su: kako se papinska politika Grgura VII. odražava

u *Zvonimirovoj zavjernici* te kakvo je shvaćanje krunidbe u djelima hrvatskih povjesničara od druge polovice 19. st. do danas.

III. SESIJA: Novi svjetovi i reforme

Moderator: Marko Orešković

Teo Martinelli - *Inter Caetera*

Izlaganje će se temeljiti na analizi bule pape Aleksandra VI. (1431. – 1503.) *Inter Caetera*. Bula je nastala 4. svibnja 1493. povodom otkrića Novog svijeta i njom ga papa Aleksandar VI. dijeli između tadašnjih europskih sila, Španjolske i Portugala. Papa je podjelu napravio zamišljenom linijom u odnosu na koju je Španjolskoj pripalo sve zapadno, a Portugalu sve istočno od te linije. Podjela je imala veliki utjecaj na kolonizaciju Novoga svijeta. U uvodu će se ukratko opisati spomenuti izvor te objasniti povijesni kontekst u kojem nastaje. U središnjem će se dijelu izlaganja pojasniti zašto bula nastaje, što je papa Aleksandar htio njome postići, na koga se odnosi te kako je papinstvo utjecalo na kolonizaciju Novog svijeta. U zaključku će se osvrnuti na iznesene tvrdnje i naglasiti najvažnije ideje izlaganja.

Marija Kanižaj - *Papa Grgur XIII. i bula „Inter gravissimas“*

Izlaganje će biti koncipirano u nekoliko dijelova, pri čemu će prvi, odnosno uvodni dio biti usmjeren na povijesni kontekst, poput Tridentskoga koncila, održanog od 1545. do 1563. godine. Osim navedenog, u uvodu će biti spomenuti i najvažniji podatci o papi Grguru XIII. kako bi se jasnije razumio analizirani izvor. Cilj ovog istraživanja je prikazati značaj sadržaja bule *Inter gravissimas* stavljajući fokus na reformu kalendara, odnosno prelazak s julijanskog na gregorijanski kalendar. Središnji dio izlaganja fokusiran je na sam izvor, odnosno bulu pape Grgura XIII. *Inter gravissimas* od 1582. godine. Tijekom izlaganja nastojat će se iznijeti najvažnije stavke bule prilikom čega će se navedene detaljnije protumačiti. Važnost bule je uvođenje gregorijanskog kalendara, dok je do tada u upotrebi bio julijanski. Sukladno s time, tijekom izlaganja navest će se i osnovne razlike između julijanskog i, novog, gregorijanskog kalendara, gdje će biti korištena metoda komparacije. Osim bule, koristit će se i različiti dijelovi izvora *Kalendarium Gregorianum perpetuum*, prilikom čega će biti prikazani neki od dijelova navedenog izvora.

Dominik Bučar - *Papinstvo i obrazovanje klera: kontinuitet institucionalnih okvira do Tridentskog sabora*

Rad će se baviti razvojem i ulogom obrazovanja klera prije reformi Tridenta, s posebnim naglaskom na stav papinstva i institucionalne okvire koji su oblikovali taj proces. U uvodnom dijelu analizirat će se katedralne škole, njihova organizacija i način funkcioniranja, kao temeljne obrazovne institucije srednjovjekovne Crkve, u kojima su se klerici poučavali osnovnim teološkim i liturgijskim znanjima. U nastavku će se razmotriti činjenica da je, unatoč formalnoj podršci papinstva obrazovanju, ono u velikoj mjeri ostajalo opcionalno i decentralizirano, ovisno o lokalnim crkvenim strukturama. Posebna pažnja posvetit će se stanju obrazovanja visokog svećenstva te problemima i nedostacima koji su prethodili reformnim nastojanjima u 16. stoljeću. Rad će također obraditi razvoj sveučilišta, poput sveučilišta u Parizu, te njihov rastući utjecaj u crkvenom i političkom životu, uključujući njihovu ulogu u značajnim događajima kao što je izbor pape Martina V. Time će se ukazati na sve veću važnost obrazovanih elita unutar Crkve. Nadalje, analizirat će se razlozi koji su doveli do potrebe za reformom crkvenog školstva, uključujući neujednačenost obrazovanja i šire društveno-religijske izazove. U završnom dijelu rada predstaviti će se konkretne promjene uvedene nakon 1563. godine, s naglaskom na uspostavu sjemeništa i standardizaciju obrazovanja, kao i kontinuitet i promjene u papinskom pristupu ovom pitanju.

IV. SESIJA: Papinstvo u modernom dobu

Moderator: Ivan Pirić

Adrijana Kikić - Papinska bula „Ex hac augusta“ i uvođenje crkvene hijerarhije u Bosni i Hercegovini

Ex hac augusta papinska je bula izdana 1881. godine iz pera pape Lava XIII. Ovim je dokumentom uspostavljena redovita Crkvena hijerarhija u Bosni i Hercegovini, odnosno uspostavljena je Vrhbosanska nadbiskupija sa sjedištem u Sarajevu s tri sufragantske biskupije, Banjalučkom, Mostarsko-duvanjskom i Trebinjsko-mrkanskom, a ukinut je Apostolski vikarijat. Središte svoga izlaganja usmjerit ću na odnos stanja prije i nakon Bule. Stanje prije odnosi se na djelovanje bosanskih franjevaca te njihove višestoljetne misije među pukom, dok stanje nakon podrazumijeva suočenje franjevaca s odlukom da se dio župa preda novouređenoj jurisdikciji te posljedično s transformacijom dijela redovnika u svjetovno svećenstvo. Također, tijekom izlaganja predstavit ću i utjecaj Josipa Jurja Strossmayera, koji je bio „odgovoran za katolike među Hrvatima“ i nadbiskupa Josipa Stadlera koji je provodio odrednice Bule, napose onu o uspostavi dijecezanskih župa.

Kristina Martinelli - Pogled papinstva na totalitarne režime 20. stoljeća

Izlaganje će se temeljiti na analizi dvije enciklike pape Pia XI. Prva je enciklika *Mit Brennender Sorge*. Druga je enciklika *Divini Redemptoris*. Obje su enciklike objavljene 1937. godine kao odgovor katoličke Crkve na razvoj i proširenje totalitarnih režima u 20. stoljeću. Prva je enciklika specifično usmjerena katolicima Trećega Reicha te je papa u njoj osudio nacizam i njegova načela. Drugom je enciklikom papa iznio službeno stajalište katoličke Crkve prema ateističkom komunizmu te pozvao biskupe, svećenstvo i katolike širom svijeta da se vjerom bore protiv komunizma. Cilj ovog izlaganja jest prikazati odnos papinstva prema totalitarnim režimima 20. stoljeća. Što se tiče samog izlaganja, u uvodu ću ukratko opisati dva spomenuta izvora te objasniti povijesni kontekstu u kojem izvori nastaju. U središnjem ću dijelu izlaganja kroz ove dvije enciklike, i eventualnu relevantnu literature, prikazati pogled papinstva, odnosno katoličke Crkve na totalitarne režime 20. stoljeća, točnije na nacizam i komunizam. U ovom ću se dijelu osvrnuti na to kako papa Pio XI. gleda na same spomenute režime, koje riječi upućuje biskupima, svećenstvu, redovnicima i redovnicama i laicima te što predlaže da se učini kako bi se smanjio utjecaj ovih režima na katoličku Crkvu, tj. na koji bi se

način katolička Crkva trebala oduprijeti ovim režimima. Izlaganje ću završiti zaključkom u kojem ću sabrati najvažnije ideje ovoga izlaganja.

Članovi Organizacijskog odbora studentskog simpozija In fonte veritas

prof. dr. sc. Ivan Majnarić

i studenti povijesti Hrvatskog katoličkog sveučilišta:

Marija Kanižaj

Adrijana Kikić

Renato Kozarić

Kristina Martinelli

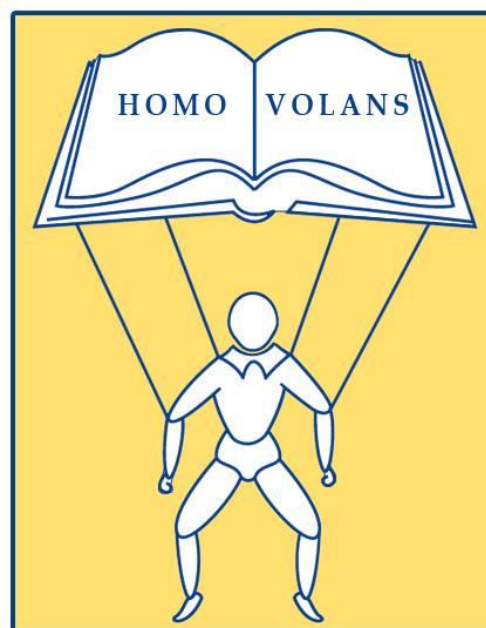
Luka Mihanović

Iva Mihekovec

Ivan Pirić

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
ZAGREB
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
ZAGABIA

K L U B
STUDENATA
POVIJESTI
HRVATSKOG
KATOLIČKOG
SVEUČILIŠTA